ชิต เหรียญประชา

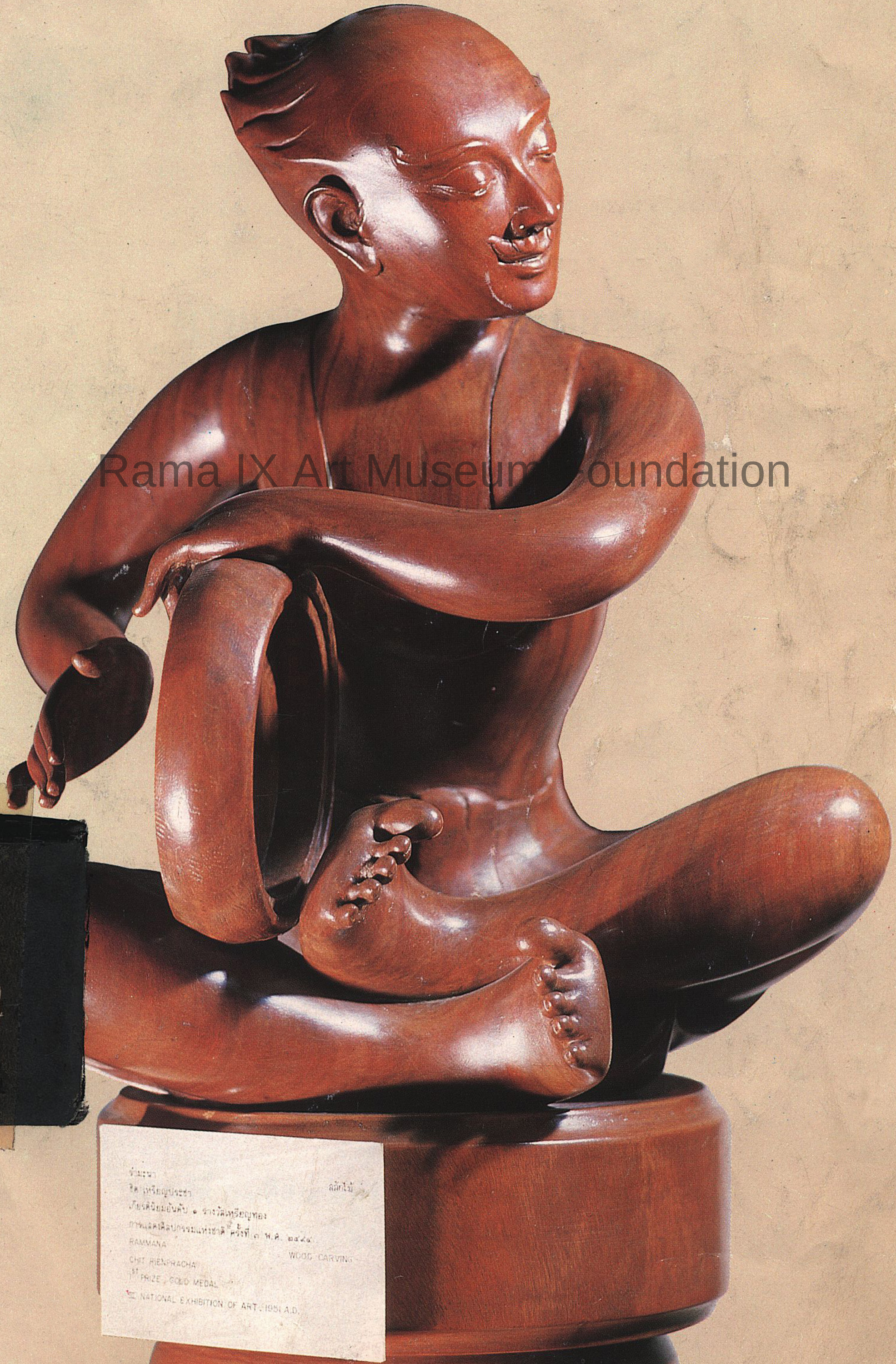

Rama IX Art Museum Foundation

Ex
NB
1023
.ช635A4
2530
ฬ.2

ชื่อเรื่อง
ชิต เหรียญประชา
ลักษณะ ลักไม้
ศิลปินแห่งชาติ • รางวัลเหรียญทอง
การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๔๙๔
RAMMANA
CHIT RIENPRACHA
WOOD CARVING
1ST PRIZE, GOLD MEDAL
NATIONAL EXHIBITION OF ART, 1951 A.D.

หอศิลป
มหาวิทยาลัยศิลปากร

การแสดงผลงานประติมากรรม

ของ

ชิต เหรียญประชา

Rama IX Art Museum Foundation

แสดงที่ หอศิลป มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ
ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๐

โครงการจัดแสดงงานประติมากรรมของ ชิต เหรียญประชา

ชื่อโครงการ

โครงการจัดแสดงงานประติมากรรมของ ชิต เหรียญประชา

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ร่วมกับหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

หลักการและเหตุผล

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ ได้พิจารณาเห็นว่าผลงานประติมากรรมของนายชิต เหรียญประชา ประติมากรอิสระผู้ได้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมมาเป็นเวลานานและเป็นจำนวนมาก เป็นศิลปินอาวุโสที่ได้รับการยกย่องให้เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมจากการแสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ มีผลงานปรากฏแก่สาธารณชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนนักสะสมงานศิลปะส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก หากได้เชิญให้นำผลงานประติมากรรมมาแสดงเผยแพร่แก่นักศึกษาและประชาชนได้ชม ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเผยแพร่ผลงานประติมากรรมของศิลปินชั้นเยี่ยมแก่นักศึกษาและประชาชนทั่วไป

๒. เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาศิลปะโดยตรง

๓. เพื่อเผยแพร่ผลงานศิลปะให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

Rama IX Art Museum Foundation

เลขหมู่ 1023 8635 A 2530 ฉ.2
เลขทะเบียน 002630
วัน.เดือน.ปี -6 พ.ย. 2530
11 พ.ย. 2530
Ex NB

รายละเอียดผลงานที่จะนำเข้าแสดง

๑. ประติมากรรมไม้แกะสลัก จำนวน ๒๓ ชิ้น

๒. ประติมากรรมหล่อโลหะ จำนวน ๕ ชิ้น

๓. งานสเกชพลาสเตอร์ ๓ ชิ้น

ระยะเวลาและสถานที่

กำหนดแสดงในวันที่ ๒๒ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๓๐ ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะกรรมการดำเนินงาน

นายนนทิวรรธน์	จันทนะผะลิน	ประธานกรรมการ
นายสุรศักดิ์	เจริญวงศ์	กรรมการ
นายวิชัย	สิทธิรัตน์	กรรมการ
นายปรีชา	เถาทอง	กรรมการ
นายพิษณุ	ศุภนิมิตร	กรรมการ
นายเข็มรัตน์	กองสุข	กรรมการ
นายวีรเดช	พนมวัน ณ อยุธยา	กรรมการ
นายประจวบ	กฤษณะพันธุ์	กรรมการและเลขานุการ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. เป็นการนำผลงานศิลปกรรมของศิลปินชั้นเยี่ยมจากการแสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ ซึ่งไม่เคยเผยแพร่มาเป็นเวลานานออกเผยแพร่ให้ผู้สนใจได้ชื่นชม

๒. สร้างความเข้าใจและความนิยมในงานประติมากรรมแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป

Rama IX Art Museum Foundation

ด้วยอภินันทนาการ
จาก
คณะจิตรกรรมฯ มศก.
5/11/50

ชิต เหรียญประชา

ประติมากรผู้สร้างสรรค์งานแกะสลัก

Rama IX Art Museum Foundation

“ขายเถอะนาย ทำให้มันดีกว่านี้ ขัดข้องอย่างไร หารือฉันได้”

คำพูดข้างต้นนี้เป็นคำพูดของปรมาจารย์ทางประติมากรรมคนหนึ่งเมื่อประมาณ ๔๐ ปีมาแล้ว และคำพูดนี้ได้หักเหชีวิตของช่างแกะสลักผู้หนึ่งให้เข้ามาสู่วงการศิลปะร่วมสมัย ในฐานะประติมากรแกะสลักฝีมือเยี่ยมคนหนึ่งของไทย

ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ปรมาจารย์ทางประติมากรรมได้พูดประโยคนั้นกับ ชิต เหรียญประชา เพื่อให้เขาขายผลงานแกะสลักงาช้างรูป “หนุมานจับเบญจกาย” แก่ผู้สนใจมาขอซื้อรายหนึ่ง แต่เขาไม่ยอมขาย เพราะความรักในผลงานของตน จากวันนั้นจนถึงวันนี้...แม้เวลาจะล่วงเลยมานาน จากวัยฉกรรจ์จนถึงปัจฉิมวัย ชิต เหรียญประชา ยังจำคำพูดและเหตุการณ์นั้นได้ดี เพราะมันเป็นจุดเริ่มต้นให้เขาได้ก้าวเข้ามาสู่เส้นทางของศิลปิน และไต่เต้าขึ้นสู่ความเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมในเวลาต่อมา...

ชิต เป็นประติมากรยุคแรก ๆ ของไทยที่มีชีวิตร่วมสมัยกับเฟื้อ หริพิทักษ์ มิเซียม ยิบอินซอย เขียน ยิ้มศิริ แสวง สงฆ์มั่งมี และเป็นผู้บุกเบิกงานแกะสลัก ซึ่งดูเหมือนจะเป็นประติมากรคนแรกที่ให้ความสนใจการแกะสลักไม้และงาช้างเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นชีวิตจิตใจ และทำงานประเภทนี้มาตลอดช่วงชีวิต ๔๐ ปีเศษของเขา

ชิต เป็นศิลปินที่มีความเป็นศิลปินสูง เพราะเขาไม่เคยไยดีต่อลาภ ยศ สรรเสริญ เขายึดมั่นในศักดิ์ศรีของความเป็นศิลปินอย่างทระนง ทำงานด้วยใจ ด้วยความรักและความผูกพันระหว่างผลงานกับตัวเขา แม้ทุกวันนี้...ชิตจะมิใช่คนหนุ่มที่รุ่มร้อนด้วยไฟศิลป์ดังแต่ก่อน แต่อุดมการณ์มิเคยเปลี่ยน จะผันแปรไปบ้างก็เป็นเรื่องของสังขารและความคิดที่ประณีตลึกซึ้งขึ้น ทุกวันนี้...เขายังคงทำงานแกะสลักไม้อยู่เพราะมันเป็นประดุจลมหายใจของเขา จะมีใครสนใจหรือไม่ มิใช่เงื่อนไขที่ต้องกังวล แม้บางครั้งชีวิตจะฝืดเคือง ยากแค้นบ้างก็มิใช่เรื่องที่จะต้องท้อถอย เพราะคนที่ผ่านชีวิตมาเกิน ๗ ทศวรรษแล้วนั้น ความยากจน ความทุกข์ มิอาจทำอะไรเขาได้ เพราะเขาถือว่าชีวิตเป็นเรื่องของการเดินทาง... ไม่ว่าจะเดินมาบนทางเช่นไร สุดท้ายก็จบลงเหมือนกันหมด ไม่มีอะไรเหลือ...ไม่มีใครเอาอะไรไปได้

นี่คือความคิดของประติมากรคนสำคัญผู้ซึ่งไม่เคยเรียกร้องชื่อเสียงและความสนใจจากสังคม เพราะเขาถือว่าสิ่งเหล่านั้นมิได้มีผลกระทบที่ดีหรือเลวต่อการสร้างสรรค์งานของเขาแต่อย่างใด แม้แต่การได้รับรางวัลเกียรตินิยมจากงานแสดงศิลปกรรมแห่งชาติหลายครั้งเขาก็ไม่ไปรับ จนศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี กล่าวออกมาว่า “นายมันคนนอกคอก”

Rama IX Art Museum Foundation

จากลูกชาวนามาเป็นประติมากร

ชิต เหรียญประชา เกิดเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๔๕๑ ในตระกูลชาวนา ที่ตำบลยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้รับการศึกษาชั้นประถมที่โรงเรียนทวีธาภิเศกและชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดสระเกศ แล้วไปศึกษาศิลปะที่โรงเรียนเพาะช่าง ในสมัยที่หลวงพิบูลศิลปกรรมเป็นอาจารย์ใหญ่ เป็นนักเรียนรุ่นเดียวกับ สงัด มุสิกถาวร อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเพาะช่าง

แต่ด้วยความฝืดเคืองในการครองชีพและวิชาช่างก็ดูจะหางานทำยากในสมัยนั้น แม้ผู้บริหารโรงเรียนเองยังรู้สึกว่า นักเรียนของตนจะไม่มีอนาคตในการทำงานนัก ชิต เหรียญประชามีความรู้สึกไวต่อเรื่องเช่นนี้ เขาจึงลาออกทันทีเมื่อเห็นว่า การเรียนเป็นสิ่งไร้ความหมายแม้เหลือเวลาเพียงปีเดียว

ก็จะจบหลักสูตร เขาออกไปเผชิญชีวิตอยู่ในถิ่นเกิดด้วยอาชีพเลี้ยงไก่ ครั้นพออายุครบเกณฑ์ก็ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร อาศัยที่มีวิชาช่างติดตัวมาจากเมื่อครั้งเรียนเพาะช่าง จึงได้ประจำอยู่ในกรมทหารช่างและสอบบรรจุได้เป็นนายสิบ ได้รับเงินเดือนเพียงเดือนละ ๘ บาท

เงินจำนวนน้อยนิดนั้น ต้องนำมาใช้จ่ายเลี้ยงครอบครัวและเป็นค่าเช่าห้องด้วย จึงเป็นภาวะที่ฝืดเคืองเกินกว่าที่อยู่ต่อไปได้ เขาจึงลาออกจากราชการทหารมาประกอบอาชีพรับจ้างเขียนลายรดน้ำปิดทองล่องชาดโต๊ะหมู่บูชา พอมีรายได้เลี้ยงครอบครัวต่อไปได้

ขณะนั้นประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นยุคที่งานช่างยังไม่แพร่หลายอย่างในปัจจุบัน มีสำนักงานรับจ้างทำงานช่างจริง ๆ จัง ๆ ในกรุงเทพฯ เพียง ๔ แห่งคือ ศิลปาคาร ห้องศิลป์ รัตนวรรณ และสุวรรณประดิษฐ์ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่คนมีฝีมืออย่างชิต เหรียญประชาจะใช้ชีวิตวนเวียนอยู่กับร้านช่างเหล่านี้ โดยเริ่มต้นด้วยตำแหน่งช่างแกะที่ศิลปาคารของนายสวัสดิ์ วาดวิไล ที่ถนนตะนาวด้วยเงินเดือนเพียงเดือนละ ๒๐ - ๓๐ บาท “งานชิ้นแรกของการเป็นช่างแกะอย่างจริงจัง ยังจำได้จนถึงทุกวันนี้...เพราะมันทำให้มือพองหมด คือเหล็กแม่พิมพ์ตราไปรษณีย์ของภูเก็ต และต่อมาก็แกะแม่พิมพ์เหล็กสำหรับปั๊มตั๋วรถไฟ แต่ทำงานที่ร้านนี้ได้ไม่นาน เพราะเจ้าของร้านกินแต่เหล้า จนไม่มีเงินจ่ายลูกน้อง ในที่สุดต้องเอาเครื่องมือจ่ายแทนเงินเดือน เขาบอกผมว่าผมไม่มีเงินจ่ายหรอก มีแต่เครื่องมือ พอใจอะไรก็เลือกไปแล้วกัน ผมก็เลือกเอาเครื่องมือมา พร้อมกับเลิกทำงานที่ร้านนั้น ...ตอนนั้นชีวิตผมแย่มาก ต้องอยู่อย่างกระเบียดกระเสียร กินเนื้อเค็มกับข้าวเพราะมันถูก เนื้อชิ้นละ ๒ - ๓ สตางค์ ไม่ใช่ชิ้นละ ๕ บาท ๑๐ บาทอย่างทุกวันนี้ ผักก็กินผักถูก ๆ พวกตำลึง ตอนนั้นผมเช่าบ้านอยู่ ค่าเช่าเดือนละ ๔ บาท ก็นับว่าแพงแล้ว เพราะขณะนั้นบ้านไม้ยังเสาไม้ทุบเปลือกหลังละ ๘๐ - ๑๐๐ บาท เท่านั้น”

Rama IX Art Museum Foundation

หลังจากออกจากศิลปาคารแล้ว ชิตก็ใช้วิชาช่างเลี้ยงชีพต่อมา ด้วยการรับจ้างเขียนจเว็ดส่งที่สะพานหันและรับจ้างลงรักปิดทองโต๊ะหมู่บูชา เขาทำงานเหล่านี้อยู่ระยะหนึ่งก็ได้งานใหม่ เป็นช่างที่ร้านห้องศิลป์ของหลวงนฤมิตรเลขการ โดยรับหน้าที่เป็นช่างแกะแต่งบล๊อกและทำเครื่องหมายต่าง ๆ

“ผมทำอยู่ที่ห้องศิลป์ ๒ - ๓ ปี ขณะที่ประจำอยู่ที่ห้องศิลป์ ผมก็รับงานนอกทำด้วย ขณะนั้นดูเหมือนจะอายุสัก ๓๒ - ๓๕ เห็นจะได้ งานที่ทำมากในขณะนั้นคือ เครื่องหมายตำรวจทำ ๗๐ อัน สำหรับตำรวจ ๗๐ จังหวัด ก็เป็นการเริ่มต้นหากินกับเครื่องหมายของผม ผมเป็นคนแรกที่คิดวิธีลัดด้วยการทำพิมพ์เป็นขอบไว้เป็นแบบ แล้วเปลี่ยนตัวหนังสือและเครื่องหมายภายในโดยไม่ต้องทำขอบและตัวพิมพ์ใหม่ แต่ก็ทำอยู่ห้องศิลป์ได้ไม่นาน เกิดขัดใจกับเจ้าของก็เลยออก...ออกมาเช่าห้องอยู่ที่ถนนตะนาวโดยรับงานหุ้นกับนายจำปาช่างทอง ทำอยู่พักหนึ่งเกิดสงคราม เลยไปรับทำตรา ส.ป.ส. ซึ่งเป็นตราโลหะเล็ก ๆ ขององค์การสงเคราะห์ประชากรยามสงครามในสมัยสงครามอินโดจีนของกระทรวงมหาดไทย ทำเพื่อจำหน่ายให้ประชาชนไปติดประตูบ้าน ขายอันละ ๑ บาท แต่ได้ค่าแรงอันละไม่กี่สตางค์ ...ทำเป็นแสนชิ้นได้เงินไม่กี่ร้อยบาท เลยเอาเงินมาเปิดร้านเอง มาทำร้าน ช.ช่าง ที่หน้าเทศบาล เมื่อเปิดร้านแล้วก็ยังรับงานจากเพื่อนฝูงอยู่เสมอ งานที่รับทำก็มีพวกแกะพระแกะพิมพ์โลหะหรือรับงานแกะแทบทุกชนิด ก็หาเงินกับงานแกะสลักเรื่อยมา ตอนนั้นที่ศิลปากรเขามีประกวดงานศิลปกรรมแห่งชาติกันแล้ว มีเวลาก็ทำส่งแสดง ปีแรกที่ส่งเข้าแสดงได้เหรียญเงิน อาจารย์ศิลปบอกว่า “นายทำอันนี้มีแววนายทำมาอีก ๆ” ซึ่งผมก็ทำเรื่อยมา...”

ดูเหมือนจะเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่มีสำนึกดีงามทั้งหลาย เมื่อตนเองอยู่ในฐานะที่เลี้ยงตนเองได้แล้ว มักจะนึกถึงการทำประโยชน์เพื่อสังคมและผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน เพื่อให้สังคมส่วนรวมได้รับ

ประโยชน์จากประสบการณ์และความสำเร็จในบางส่วนของตน ชิตก็อยู่ในวงจรของสำนึกที่ดีงามนั้น เขาเริ่มคิดถึงการรวมตัวกันของช่างและศิลปินยุคนั้น โดยแสวงหาแนวทางในการก่อตั้งสมาคมจิตรกรประติมากรขึ้นมา เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของช่างและศิลปินที่มีอาชีพอยู่กับงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่จบจากโรงเรียนเพาะช่าง หรือผู้ที่จบมาจากโรงเรียนประณีตศิลปกรรมหรือโรงเรียนศิลปากรของกรมศิลปากรก็ตาม

จิตรกรประติมากรสมาคมแห่งประเทศไทย (จ.ป.ส.) จึงก่อตั้งขึ้นเมื่อ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๙๓ นับเป็นสมาคมศิลปินด้านทัศนศิลป์สมาคมแรกของไทย การก่อตั้งสมาคมขึ้นมาก็เพื่อประโยชน์ของช่างและศิลปินไทย เป็นการรวมตัวเพื่อให้เกิดพลังในการทำงานร่วมกันและผลักดันให้เกิดการยอมรับในวิชาชีพ ทั้งเพื่อแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอีกด้วย

ชิต ได้เป็นนายกสมาคมจิตรกรประติมากรสมาคมอยู่ ๓ ปี ต่อจากนายกสมาคมคนแรก คือ หม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขา ดิศกุล เขาพยายามทุกอย่างเพื่อจะให้สมาคมนี้ได้รับการยอมรับ เช่น การหาทางให้สมาคมได้เข้าอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ พยายามที่จะให้มีการพระราชทานเข็มศิลปะวิทยาแก่ช่างและศิลปินดีเด่น ตลอดจนถึงการจัดแสดงผลงานศิลปะของสมาชิกเพื่อหาทุนเข้าสมาคม แต่การบริหารงานอย่างศิลปินท่ามกลางบรรดาศิลปินดูเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ในที่สุดจิตรกรประติมากรสมาคมก็มีอันต้องเลิกไป ทว่าการทำงานครั้งนี้ ทำให้เขาคุ้นเคยกับศาสตราจารย์ศิลป พีระศรีมากยิ่งขึ้น จนศาสตราจารย์ศิลปเรียกชิตอย่างคุ้นเคยว่า “นายชิต ปืนใหญ่” เพราะเห็นการทำงานและความเป็นคนจริงที่พูดจาตรงไปตรงมาของเขานั่นเอง และจากจุดของความคุ้นเคยกับศาสตราจารย์ศิลป พีระศรีนี้เองเป็นจุดหักเหให้ชิต เหรียญประชาเริ่มห่างเหินจากงานช่างมาเดินอยู่บนเส้นทางของศิลปิน โดยหันมาทำงานด้านแกะสลักไม้อย่างจริงจัง จนสามารถก้าวไปสู่ประติมากรชั้นเยี่ยมในเวลาต่อมา

Rama IX Art Museum Foundation

ผลงานยุคทองของชิต เหรียญประชา

ปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ชิตอยู่ในวัยฉกรรจ์ที่ไฟศิลป์ในตัวกำลังคุโชน จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เขาจะเนรมิตงานแกะสลักไม้จากท่อนไม้ขนาดใหญ่ ๆ ให้กลายเป็นรูปประติมากรรมที่เต็มไปด้วยพลังและความสมบูรณ์ด้านสุนทรียภาพ เขาได้แสดงความสามารถให้ประจักษ์ ไม่ผิดไปจากคำของศาสตราจารย์ศิลป พีระศรีที่ว่า "นายมีแวว"

เขาได้ส่งผลงานแกะสลักที่ทำขึ้นโดยอิสระนอกเหนือไปจากงานอาชีพคือ งานแกะสลักไม้มะฮอกกานี ชื่อ "เถิดเทิง" เข้าร่วมการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๙๒ และได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับ ๒ เหรียญเงิน ประเภทประยุกต์ศิลป์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างผลงานชุดที่ควรเรียกว่า "ชีวิตไทย" ของเขา ในปีถัดมาคือ พ.ศ. ๒๔๙๓ เขาได้ส่งงานอีกสองชิ้นเข้าร่วมการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๒ คืองานแกะสลักงาช้างชื่อ "มัจฉานุ" (ปัจจุบันเป็นสมบัติของพระองค์เจ้าภานุพันธ์ยุคล) และงานแกะสลักไม้มะฮอกกานีชื่อ "รำมะนา" (ปัจจุบันเป็นสมบัติของคุณมิเชียม ยิบอินซอย ตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร) งานแกะสลักไม้มะฮอกกานีที่ชื่อ "ระมำนา" นี้ ได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทมัณฑนศิลป์ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เขาได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทประติมากรรมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ จากผลงานแกะสลักงาช้างชื่อ "หญิงไทย" ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เขาก็ได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับ ๒ เหรียญเงิน จากงานประติมากรรมและสลักงาช้างรูป "พระพุทธรูปนาคปรก" รางวัลต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำให้เขากลายเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมของไทยอีกคนหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๙๖

Rama IX Art Museum Foundation

หลังจากนั้น ชิตก็ได้ทำงานประติมากรรมด้านการแกะสลักไม้มะฮอกกานีและงาช้างในลักษณะไทย ๆ อีกหลายชิ้น เช่น งานแกะสลักไม้มะฮอกกานีชื่อ “พิณทิพย์” (พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นสมบัติของพระบริภัณฑ์ยุทธกิจ อดีตรัฐมนตรีกระทรวงการคลัง) งานแกะสลักไม้มะฮอกกานีชื่อ “ปี่ไน” (พ.ศ. ๒๔๙๗ ปัจจุบันเป็นสมบัติของมหาวิทยาลัยศิลปากร) งานแกะสลักงาช้างชื่อ “รำไทย” (พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นสมบัติของชาวสวิสคนหนึ่ง) และงานแกะสลักงาช้างชื่อ “เอียงอาย” (พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นสมบัติของมิเชียม ยิบอินซอย) เป็นต้น

ผลงานทั้งหมดที่เป็นเรื่องราวของไทย โดยเฉพาะชุดนักดนตรีไทยคือ เถิดเทิง รำมะนา ปี่ไน และหญิงไทยนั้น ถือได้ว่า**เป็นยุคทองของการสร้างงานแกะสลักของชิต เหรียญประชา** ผลงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นลักษณะไทยที่สร้างขึ้นมาในรูปลักษณ์ของการจัดองค์ประกอบในรูปแบบของศิลปะสากล ซึ่งเห็นได้จากการจัดท่าทางของงานที่ชื่อ “รำมะนา” นักดนตรีเอี้ยวตัวเล็กน้อย เอียงหน้าไปข้าง ๆ ผมปลิวงอนไปด้านหลัง นั่งงอขาเข้าหากันคล้ายกับขัดสมาธิอย่างหลวม ๆ มีกลองรำมะนาอยู่บนตัก มือซ้ายแตะขอบกลองด้านบน มือขวากำลังจะตบลงบนหน้ากลอง การจัดท่าเช่นนี้แสดงให้เห็นการสร้างองค์ประกอบขึ้นจากลีลาของร่างกายมนุษย์ให้สัมพันธ์กับลักษณะของเครื่องดนตรีที่เล่น ชิต เหรียญ-ประชากล่าวถึงงานชิ้นนี้ว่า “รำมะนา...เวลาตีเสียงมันก้องกลมกังวานสนุก จึงสร้างเส้นรอบนอกให้ประสานกันเป็นวงโค้ง มีหน้ากลองวงกลมเป็นตัว contrast อยู่ตรงกลาง” จากความคิดพื้นฐานเช่นนี้ทำให้ชิตสร้างรูปแกะสลักให้มีลีลาที่ประสานกับเนื้อหาอย่างลงตัว เป็นการนำความประทับใจที่ได้จากชีวิตอย่างไทย ๆ มาสร้างเป็นประติมากรรมที่มีลีลาและชีวิตแบบไทย ๆ ให้ปรากฏออกมาเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากงานประติมากรรมแกะสลักงาช้างที่ชื่อ “หญิงไทย” ผลงานชิ้นนี้ได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับ ๑ เหรียญทอง ประเภทประติมากรรมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ ๓ ปี พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นรูปผู้หญิงไทยนั่งพับเพียบ เอี้ยวตัวบิดไปด้านข้างเล็กน้อย มือขวาเท้าพื้น มือซ้ายวางบนขาซ้าย หน้าตาและทรงผมเป็นแบบไทยไทยที่มีความงามละเมียดละไมอย่างไทย ๆ ชิตได้จับเอาลักษณะเฉพาะ (characteristic) ของคนไทยมาสร้างให้ปรากฏในผลงานแทบทุกชิ้นของเขา การสร้างลักษณะและลีลาเช่นนี้มิใช่ได้มาเฉพาะความประทับใจจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่ต้องผสานกับการศึกษาจากผลงานประติมากรรมของบรรพชนด้วย อาจเป็นท่วงทีลีลาของพระพุทธรูปในอดีตที่ได้ขัดเกลาเอาลักษณะของความเหมือนจริงของสรีระของมนุษย์บางส่วนออกไป ให้เหลือไว้เฉพาะท่วงทีลีลาและสัดส่วนที่งดงามอย่างพุทธสรีระของพระพุทธรูปนั่นเอง การสร้างงานลักษณะนี้จะเห็นได้จากผลงานของประติมากรไทยร่วมสมัยอีกคนหนึ่ง ที่น่าจะมีต้นเค้าเดียวกันคือ ผลงานของเขียน ยิ้มศิริ ประติมากรที่สร้างผลงานประติมากรรมลักษณะไทยได้ดีอีกคนหนึ่ง

Rama IX Art Museum Foundation

นอกเหนือไปจากการนำเอาความประทับใจจากบุคลิกลักษณะของความเป็นไทยมาผสมผสานเข้ากับรูปแบบของประติมากรรมไทยแล้ว เขายังสร้างผสานเข้ากับการจัดองค์ประกอบแบบสมัยใหม่ด้วย ซึ่งเขากล่าวว่า “ผมทำตามอารมณ์... ต้องการให้เส้นที่ปรากฏออกมาในแบบไทย ๆ แต่ form เป็นสากล”

ผลงานที่ปรากฏออกมาได้ จึงต้องอาศัยการศึกษาเรียนรู้จากการปฏิบัติและการค้นคว้าประกอบกันไป สำหรับชิตได้รับสิ่งเหล่านี้มาจากการปฏิบัติงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน กับอีกทางหนึ่งนั้นได้จากคำแนะนำของศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี โดยเฉพาะเรื่องของทฤษฎีศิลปะสมัยใหม่ ประติมากรรมจากไม้มะฮอกกานีและงาช้างที่เด่น ๆ ของชิตซึ่งสามารถหาชมได้มีเหลือเพียงไม่กี่ชิ้น